

Расата в ботаниката и зоологията е сбор от индивиди от едни вид или подвид обединени по екологически, понякога и по морфологически белези.

В антропологията под раса се разбира голяма многонационална общност от хора, която се отличава от други човешки групи по определени физически (морфологични и физиологични) белези, чиито представители имат общ произход и типични онаследяващи се особености, които са се оформили върху обширна територия и варират в определени граници. Хората от една раса са свързани с единство в произхода и развитието си. Те си приличат по някои физически признаци, предевани по наследство, и се различават по тези признаци от други хора, населяващи други територии.

Човешката раса е голяма група от хора, които имат сходни морфологични и физиологични особености, също така са с общ произход и общ изходен ареал. Видът Хомосапиенс се подразделя на три големи раси, европеидна, негро-австралоидна и монгороидна раса. Ареалът на възникване на европеидната раса е Европа и близкият Изток. Негро-австралоидната раса е възникнала в Африка и Югоизточна Азия, а монголоидната раса в Азия. Тези три раси се различават по морфологични и физиологичните признаци.

Терминът раса се използва в различен контекст със свързани, но често различни значения. Употребата му често е противоречива, най-вече поради [политическите](#) и [социологически](#) следствия от различните дефиниции, но също и поради липсата на единодушие по въпроса дали [хората](#) могат да бъдат разделени на раси.

Човечеството принадлежи към един вид, разделен на подвидове, наречени раси, които от своя страна се подразделят на малки раси, расови типове и расови варианти. Много човешки типове могат да бъдат причислени към една или друга раса, а други не могат да бъдат класифицирани въобще.

Например: голямата монголоидна раса се дели на три основни малки раси: северна или

азиатско-континентална; южна или азиатско-тихоокеанска; американска или индианска. Американските индианци са потомци на монголоидни популации, преминали в Америка. Това преселване е станало неколkokратно, като е започнало преди около 28 хил. години. Някои от малките раси са възникнали вероятно от смесването между трите големи раси. Предполага се например, че етиопската раса е възникнала от смесването на черната и бялата раса. Уралската и южносибирската подраса по много признаци заемат средно положение между бялата и жълтата раса. Полинезийската подраса дава признаци и на бялата и на черната раса.

Според физическите си белези днес човечеството се дели на три големи раси: европеидна (бяла) раса, монголоидна раса и негроидна (черна) раса. Някои антрополози отделят американска раса. Счита се, че европеидната раса е представена с около 48 % от цялото население на земята, монголоидната – с 38 %, негроидната – с 9 % и смесени раси – 5 %.

Произход на човешките раси. За произхода на човешките раси съществуват различни становища. Според хипотезата за моноцентризма расовата дивергенция е започнала от палеоантропа. Според хипотезата за полицентризма расовата дивергенция е започнала по-рано, от различни представители на архантропа. Според тази хипотеза негро-австралоидната раса е произлязла от разновидности на питекантропа, монголоидната — от синантропа, а европеидната — от палеоантропа. Следствие от тази хипотеза е схващането, че човешките раси имат различна биологична възраст. Това означава, че те са придобили основните си антропологични белези по различно време и еволюцията им протича с различна скорост. На подобни схващания се основават идеите на расизма за „низши“ и „висши“ раси.

Съвременната антропология приема концепцията за единството в произхода на човешките раси и принадлежността им към вида *Хомо сапиенс*. Основните антропологични белези са еднакво застъпени при всички раси и са се формирали преди възникването на расите. При всички раси например са еднакви обемът на черепната кухина и устройството на мозъка, устройството на скелета, ръката и гласовия апарат. Едно от най-безспорните доказателства за принадлежността на човешките раси към един вид е, че при кръстосване между тях се получава плодовито и жизнено потомство. Върху концепцията за единния произход на човешките раси се основава хипотезата за широк моноцентризм, според която расите са възникнали при масовото разселване на неантропа по цялата Земя, т. е. преди не повече от 40 хил. г.

II. Морфологични и физиологични признаци

Броят на белезите, по които расите се различават помежду си, е около 100. Те биват морфологични и физиологични.

Морфологични признаци - Най-важните морфологични признаци са цветът на кожата, формата и цвета на очите и косите, окосмяването, особеностите на лицето и черепа и т.н. Цветът на тези части на човешкото тяло зависи от количеството на съдържащия се в тях пигмент. Монголоидната раса се отличава с черни коси и кафяви ириси.

Форма на косите. Косите биват прави, вълнисти и къдрави. Типична за монголоидната раса е правата, твърда коса. За африканците е характерна къдрава коса с твърд косъм.

Форма на черепа. Гледан отгоре черепът изглежда дълъг (долихокефален), среден (мезокефален) или широк (брахицефален). Определя се по индекс на главата т.е. съотношението между най-голямата ширина и най-голямата дължина.

Ръст. Височината на тялото също е расов признак. Когато ябълчните кости се издават силно встрани и напред, както е обикновено при монголоидите, лицето изглежда плоско и широко. Към расовите признаци спадат още формата и големината на носа, устните, ушната мида и др.

Европоидната раса се характеризира със светла кожа. Скулите и челюстите са слабо издадени, носът е тесен, цветът на очите е от син до кафяво-черен. Устните са средно дебели, брадичката се умерено изпъкнала. Косите им са прави или леко чупливи, от светлоруси до тъмнокафяви.

Негро-австралоидната раса се характеризира с тъмна кожа и слабо окосмяване, силно къдрава тъмна коса, широк слабо изпъкнал нос, изпъкнали челюсти и дебели устни.

Характерни за монголоидната раса са жълто-кафявата кожа, кафяви очи, черни и прави коси, слабо окосмяване на лицето и тялото. Лицето им е с изпъкнали скули, носът е слабо изпъкнал, а брадичката умерено изразена. Над горния клепач има кожна гънка.

Физиологични признаци - Най-важните физиологични белези са ритъмът на растеж, основната обмяна на веществата и потната секреция.

При негро-австралоидната и монголоидната раса растежът е най-интензивен до седмата година от живота, а при европоидната раса между 7 и 14 година. Заради това при негро-австралоидната и монголоидната раса пубертетът настъпва по-рано. Още една особеност за негро-австралоидната раса е, че ръстът варира силно-кафрите са едни от най-висаките хора, а пигмеите най-малките. Монголоидната раса се характеризира с нисък ръст и къси крайници, а европоидната раса с нормален ръст.

Основната обмяна на веществата при европоидната и негро-австралоидната раса е по-интензивна в сравнение с монголоидната.

Спрямо произхода на човешките раси, съвременната антропология се основава на единния произход на човешките раси и принадлежността им към един вид. Един от признаците е, че при всички раси черепната кутия и мозъкът имат еднакъв обем и устройство. Устройството на скелета, ръката и гласовия апарат също са еднакви.

Най-безспорно доказателство за принадлежността на човешките раси към един вид е, че при кръстосването им е получаването на плодовито и жизнено потомство.

Човешките раси, както и животинските подвидове, са възникнали в резултат на една начална дивергенция, но при човешките раси този процес не е продължил и те не са се обособили като подвидове. Основните разлики между расите и подвидовете са:

1. Расовите признаци при човека са загубили приспособителното значение, което са имали в периода на възникването си.

2. Поради голямата миграция на народите човешките раси започнали да влизат в допир една с друга и да се смесват. Това смесване се нарича метисация. В резултат различията между расите не се задълбочават, а постепенно се заличават.

3. Поради исторически и икономически причини- преселване на народите, войни, развитие на транспорта и др., големи групи хора от една раса се преместват на далечно разстояние и навлизат в територията на др раса. В резултат между основните човешки раси съществува цяла гама от малки раси и антропологични типове.

Важно е да се отбележи, че понятието етнос не се покрива с понятието раса- много често една етническа група представлява смес от раси и подраси.

III. Расообразуване - Съществуват три фактора на расообразуването.

1. Първият е приспособително значение на расовите признаци. Човешките раси са възникнали под действието на естествения отбор. Например при негро-австралоидната раса черния цвят на кожата предпазва от ултравиолетовото лъчение, а къдравата коса и широките ноздри са свързани с терморегулацията. Сравнително големият нос при европеоидната раса е свързан със затоплянето на студения въздух в северните географски ширини. Той изпълнява функцията на въздухозатопляща камера на вдишвания въздух. След създаването на изкуствена среда на живот действието на природните фактори върху човека отслабнало и приспособителното значение на расовите белези намаляло, но те останали да съществуват.

2. Вторият фактор е расовата изолация. Поради различните си ареали на възникване в продължение на хиляди години отделните раси са живели изолирани една от друга. Между тях не се осъществявал генетичен обмен и това е довело до засилване на различията в проявата на някои белези.

3. И третият фактор е половия отбор-расовите им различия са придимно външни, но това не е причина за оказване на влияние върху възможността да имат многобройно и здраво потомство. Расовите белези са предимно външни. Ето защо те нямат отношение към жизнеността на индивида, но привличат вниманието на другия пол и по такъв начин оказват влияние върху възможността той да остави по-многобройно потомство. Така са възникнали племенните особености, а впоследствие — и расовите различия.

IV. Расизъм

Расизъм (racism) – това е социално предубеждение, съществуващо по отношение на група хора на основата на физически характеристики (пигментация на кожата, типични черти на лицето, текстура на косата, реч, маниери и други (етнически) показатели), които се забелязват отчетливо, но не се отразяват на такива биологически значими качества като пригодност или способност. Расизъм - това е идеология, която използва външните различия като основна причина за отказ, за равно отношение към членовете на друга група на основата на така наречени “научни”, “биологически” или “морални” характеристики, считат ги за различаващи се от своята собствена група и поначало за по-долу стоящи. Такива расиски доводи често се използват за обосноваване привилегированото отношение към една група. Обикновено на тази група се дава предпочитание, макар понякога тя да се намира под заплаха (като правило, по нейна субективна представа), в сравнение с друга група, за да постави последната на “нейното място” (от социална и териториална гледна точка).

Непризнаването на права или привилегии на основата на расата или отказът да се общува с лица на основата на расата им се нарича расова дискриминация. Расизмът исторически е дефиниран като вярване, че расата е първичният определящ фактор за човешките способности, че определена раса е наследствено по-висша или нисша спрямо другите и/или че към отделните хора човек трябва да се отнася по различен начин според тяхната расова принадлежност. През последната четвърт на 20 ти век имаше няколко развити нации, които се описват като расисти, тъй че идентификацията на група или лице като расисти почти винаги е спорна.

Расизмът се смята от много за погазване на човешкото достойнство и нарушаване на човешките прва. Много интернационални договори са се опитвали да сложат край на расизма. Обединените Нации използва определение на расистка дискриминация, изложено в Интернационалната конвенция за елиминиране на всички форми на расова дискриминация и одобрено през 1966: ...всяко различие, изключение, ограничение или предпочитание, базирано на раса, цвят, произход или национални или етнически корени, което има за цел или рефлектира върху унищожаването или накърняването на признанието, радостта или упражняването на равнопоставени отношения, на човешките права и основните свободи в политически, икономически, социален, културен или какъвто и да било друг аспект на публичен живот. Апологетите грешно обявяват САЩ за нерасистка държава. Те насочват към сравнително позитивното отношение на американците към имигрантите или липсата на расистки геноцид в тяхната история, сравнено със степените, виждани в Германия или от европейските империалисти. Пример за това несъответствие е Ку Клус Класн – името на минали и настиящи братски организации в САЩ, които се застъпвали за превъзходство на белите и антисемитизъм. Кланът се борел да поддържа надмощието на белите протестанти над черните, както над римските католици, евреите и други имигранти. Тази група, въпреки че са проповядвали расизъм и са били известни с линчуване и други прояви на насилие, са действали открито и когато са достигнали своя връх през 20те години на 20ти век, членове са били около 15% от населението с приемливи качества.

Съвременната антропология разглежда като твърде съмнително самото понятие раса. Расизмът спада към областта на митологията, а не на науката. Съвременната наука не признава изобщо съществуването на арийска раса. Не съществуват никакви чисти раси. Като научна категория расата се отнася до зоологията, а не до антропологията; до предисторията, а не до историята. Историята познава само националности, които са сложна смесица от наследствени качества. Така наречената избрана арийска раса е мит, създаден от Гобино, който беше забележителен художник и тънък мислител, човек, който обосноваваше не антисемитизма, а аристократизма; но като учен антрополог нямаше особена цена. Избраната раса е също такъв мит, какъвто е и избраната класа. Но митът може да бъде много ефикасен, може да съдържа взривна, динамична енергия и да движи масите, които не се интересуват твърде от научната истина и изобщо от истината. Днес ние живеем в епоха, която ражда митове. Но характерът на митовете е нещо твърде примитивно. Единственият сериозен расизъм, който е съществувал някога в историята, е еврейският. Обвързването на религията с родовите белези и с националността, вярата в предопределеността на един народ, загрижеността за чистотата на расата – всичко това са неща, които имат староеврейски произход, еврейско наследство. Не знам дали германските расисти забелязват, че всъщност подражават на евреите. Германският расизъм е агресивен, завоевателен партикуларизъм.

Расизмът означава дехристиянизация, дехуманизация, връщане на човечеството към

варварството и езичеството.